

Дзікі луг часоў Андрэя Федарэнкі

Ці ёсць у нас добрая сучасная проза? Спрэчкі на гэтую тэму вядуцца даўно і раз-пораз разгараюцца па-новаму пасля з'яўлення чарговага адметнага твора таго ці іншага аўтара, як, напрыклад, аповесць Андрэя Федарэнкі «Дзікі Луг» (часопіс «Маладосць», № 4, 2012 год). Што ж чакае чытача ў мясцінах, дзе квітнее той самы дзікі луг?

Зачын твора прасты і немудрагелісты: *«Кожны год у ліпені туды вербавалі касцоў і жанок, бо мясцовых рук не хапала, а травы перастойвалі».* Пачатак новага дня, узыход сонца, энергія агульнай працы, нечаканы дружны ўздых, згуртаванне аднавяскоўцаў і цнатлівая прырода, характэрна прыбярэжжа Прыпяці... Але гэта бадай адзінае ва ўсёй аповесці месца, дзе апавядальнік, які атаясамліваецца з аўтарам, нібы ў апошні раз, хоча атрымаць асалоду, наглядзецца і развітацца з днямі свайго дзяцінства. *«А далей, за пагоркам і вакол распасціраліся суцэльныя палескія джунглі, непразныя зараснікі, пышныя шаты лазняку і алешніку, крушын і вольхай, шывельгі і вербалозу, і сярод усяго гэтага бяскрайняга зялёнага прастору рэдка вырэзаліся клінкі чыстай травы, ды яшчэ ўзвышаліся, як маякі, то там, то сям адзіночныя дубы з буслянкамі ў ралах»*

І як потым пацвердзіцца, адна толькі прырода і застаецца ў А. Федарэнкі некранутай і непахіснай, з'яднанай суцэльнай гармоніяй. А што ж чалавек? Ён па традыцый жанра, а ў дадзеным выпадку ў рамках, акрэсленых аўтарам, сам сябе разбурае – задача ж творцы не толькі канстатаваць з'явы, але і даследаваць прычыны іх з'яўлення.

Да таго доўгага працоўнага ліпеньскага дня чытач будзе вяртацца на працягу ўсяго твора. Письменніка ўвесь час цягне павярнуцца і ўважліва ўгледзецца ў мінулыя дні: як там, на Дзікім Лузе, усё як раней, той жа ранішні туман, і ўзыход сонца, і прывабная

свайёй цёмнай глыбінёй вялікая рака, і старыя вербы... *«Гэта было поўнае ўладарства дзікай прыроды, аддадзенай самой сабе, панаванне амаль не кранутай чалавекам першабытнасці, чароўнае запусценне...».* Але па меры таго, як пранікаеш у жыццё герояў, гэты радасны дзень цямнее і згасае. Дарэчы, у творы амаль няма знешняй дынамікі, аўтар толькі зрэдку кіне – прайшло тры, шэсць гадоў.

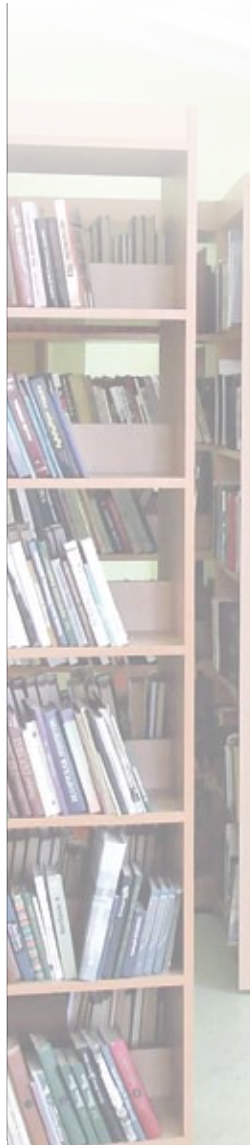
Галоўныя героі – усе адметныя і каларытныя асобы. Кулініч і яго маладая жонка Махновачка – ён узяў яе з чужой вёскі Махнавічы, праз гэта яна і атрымала сваю мянушку. Малодшы брат Кулініча Пятро і яго жонка Валя. Сын мясцовага ведзьмака Грыгор Ігнатаў, які вярнуўся з турмы. Дзед Мікалай, брыгадзір паляк Маслоўскі – вобразы другога плана.

Ёсць яшчэ аўтар і безаблічная народная маса, якая таксама мае свой голас, але пра гэта пазней.

Дзікі Луг – гэта натуральны свет Кулініча, Пятра, Грыгора, дзеда Мікалая і іншых вяскоўцаў. У гэтых прыгожых месцах яны вяртаюцца да саміх сябе, да сваіх вытокаў. Тут на прасторах Дзікага Лугу пануе гармонія прыроды і чалавека, а па-за імі – ганебная гнюснасць і нізкія пачуцці. За межамі гэтага лугу чалавека не чакае нічога добрага: адны страты, трагедыі, смерці, п'янства, канчатковая дэградацыя.

Але гэта спрэчна. З'яўляюцца думкі, што А. Федарэнка груба абагульняе неабагульняльнае, выцягваючы на свет божы не самыя лепшыя рысы народа – яго забітасць, апатычную дрымотнасць. Так, у кожнага чалавека (як і ў народа ў цэлым) ёсць свае цені і змрочныя бакі, але калі ўвесь час аднабакова цягнуць яго ўніз, то як жа ў яго вырастуць крылы, каб падняцца ўверх? Пачуццё гонару за свой народ трэба выхоўваць прыкладамі станоўчых герояў, а не прыніжаць яго дух.

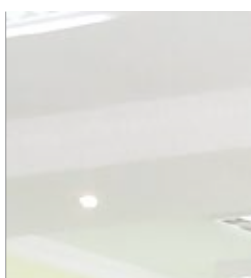
Адну сям'ю Кулінічаў аўтар спрабуе зрабіць станоўчай, але ўсё гэта выглядае неяк сумнеўна. Ляснік Кулініч працавіты, за-

плюшчвае вочы на махінацыі сваіх суседзяў, але барыш за гэта з іх не бярэ, кіруецца мясцовым законам – сам жыві і дай жыць іншым. «*За парубкі дужа не ганяў, наадварот, калі натыкаўся ў лесе на свежы пень, дык закрываў мохам і прытоптаў тырсу. Толькі калі ўжо зусім нахабна, проста на вуліцы звальвалі машыну крадзеных дроў*» (тут і далей выдзелена мною. – Аўт.), дык папярэджваў, каб схавалі на задворкі». Яго маладая жонка на пачатку аповесці свеціцца шчасцем – усё жыццё наперадзе, толькі нарадзіўся іх першынец Васілёк. «*У свае трыццаць яна выглядае як дзяўчынка-падлетак. Такая вясёлая, спрытная, са зграбнай постацю і з мільым наівам у твары*».

З нараджэннем сына Кулінічы знаходзяць нейкае напаўненне і сэнс свайго жыцця, усе іх жаданні пачынаюць круціцца вакол Васілька, але і тут мы бачым, што іх мары прасякнутыя мяшчанствам, занадта бытавой цікавасцю. «*Мацнела гаспадарка. З'яўляліся новыя матэрыяльныя рэчы. І ўсё было як бы ў квадраце, мела сваю маленькую копію – з прыцэлам на Васілька. Была кабыла – і жарэбчык, стрэльба двухстволка – і тульская аднастволка, матацыкл «Урал» – і каляска да яго...*».

Адсутнасць іншых, нематэрыяльных інтарэсаў, робяць Кулінічаў закладнікамі іх надзейнага дабрабыту. Муж і жонка – старанныя рабцягі, але іх сямейная прадпрыемльнасць – хапацца за любую працу, успрымаецца аўтарам у нейкім скажоным святле: «*А Кулінічы... усё зарабляў і бярог. Не адставала Махновачка: і ў калгасе, і ў горадзе на базары, і агарод вяла. Многа памагаў лес-карміцель. Узімку, расцягнутыя на рожках перад печчу, зайсёды сушыліся зайцавы шкуркі ці смярдзела на ўсю хату ліса. Не саромеліся дзіцячага заробку: збіралі і здавалі ў нарыхтоўчую кантору сасновыя і бярозавыя пупышкі,*

лупілі іх вёдрамі, а ўвосень тымі ж вёдрамі ў тую ж кантору цягалі рабінавыя ягады».

І гэтая зайздросная працавітасць не ўзбагачана духоўнымі інтарэсамі. Ці не таму ў сям'і Кулінічаў гэтакі страшны фінал, разбурэнне і распад? І тут мне чуюцца аўтарская насмешка і асуджэнне сваіх герояў. Што лепш, піць горкую, красці, зайздросціць і далей каціцца па нахіленай уніз, як робяць гэтыя іншыя калгаснікі, або працаваць па-чорнаму, а канец адзін?

«*Кулінічы не шкадавалі для яго нічога. Больш дзяцей у іх не было, і Васільку даставалася ўся пяшчота.*

У вёсцы не разумелі гэтага. Вёска ўсё хавае, тут не прынята паказваць, што ты нешта ці некага моцна любіш, тут не да мусі-пусяў, не да цялячых пацалункаў, не да цырымоній; усё гэта выпрацоўвалася вякамі, перадавалася з пакалення ў пакаленне як абярэг, было няпісаным кодэксам».

Так, наш чалавек, не вельмі здатны да публічнай дэманстрацыі пачуццяў, але неабсякавы погляд,

добрая ўсмішка, ветлівасць ідуць у яго з душы. Яны натуральныя як дыханне ці смех. А ў аповесці гэтая натуральнасць выглядае як нешта іншагоднае, няправільнае, выключнае. Маўляў, вясковыя мужык і баба заціснутыя, насцярожаныя, нелюдзімыя і ваўкаватыя. «*У вёсцы не разумелі гэтага*». А што, бацькі маленькага Васілька ўжо не ў вёсцы, яны ўжо выйшлі за рамкі акрэсленага круга? Атрымліваецца, што Кулінічы нясуць у сваіх адносінах да дзіцяці ўжо новыя, не прынятыя тут, у вёсцы, пачуцці, парушаючы старажытны абярэг – не раслаціцца б за гэта потым. На мой погляд, тут прысутнічае некаторае аўтарскае мадэляванне, штучнае ўзмацненне драматызму.

Сапраўды кароткім было шчасце ў доме Кулінічаў – няшчасны выпадак забраў

СВ СУЧАСНАЯ ЛІТАРАТУРА

Андрэй ФЕДАРЭНКА

ДЗІКІ ЛУГ
Аповесць

І

Урочышча называлася Дзікі Луг. Было да яго кіламетраў дваццаць ад вёскі, за Нароўляю, па другі бок Прыпяці. Кожны год у ліпені туды вербалі касцоў і жанок, бо мясцовых рук не хапала, а травы перастойвалі.

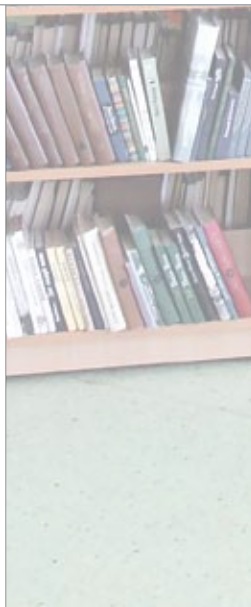
Рыхтаваліся да паздзі грунтоўна. Брыгадзір паляк Маслоўскі нават рабіў абход кожнага двара, правяраў, ці ўсё ў парадку. Мужчыны кляпалі косы, устаўлялі зубы ў граблі, выразалі з сырых асіні мятанкі, запасаліся новенькімі зярністымі брускамі. У кожнага мелася адмысловыя паленцы з убітай бабай, каб там, на месцы, пакляпаць. Жанкі пакавалі ў клункі закуску, рыхтавалі філіі, бідоны, бісляжкі — пад валду, а некаторыя, самыя эканомныя — пад беражоны ішчэ з вясны бірозавы квас, пераставлялі, сінушы на выглед і на смак.

Асабліва раласці было малым, Дзікі Луг у іх уяўленні — рай зямны. Там начуюць у шалашах з сена, ядуць каля вогнішчаў, расказваюць розныя гісторыі, там Прыпяць, у якой столькі рыбы, што сама выскаквае з вады на бераг. Малыя рабілі вуды, плавлі ў лыжках волава для грузілаў, вучыліся на выгане закідаць донкі, збіралі пад калодамі тоўстыя чарвякоў-выпаўзаў і складвалі ў бяшанкі з-пад халвы, не забойшы праціць у накрывіцы дзірачкі, каб даставіць чарвякоў жывымі — шлях наблізкі!

Выязджалі зацемяна, галзіны ў чатыры раніны, на дзвюх грузавых машынах. Людзі набіваліся ў кузавы: мужчыны, дзеці, бабы — каторыя і з немаўлем. У іварэцкую кабінку побач з шаферам сядзеў Маслоўскі. Дома заставаўся толькі самы старэй і надлеткі — гледзец гаспадарку.

Машыны ехалі з уключанымі фарами. Дарога вяла праз поле з жытам, праз пясчаныя заносы, дзе колы буксавалі і трэба было вытрузацца і штурхаць, праз лес з каранямі, ад якіх кішкі з цябе вытрэсвала, і нарэшце кацілася гладкай роўнянчай шапою. У ліпені віднее хутка. Сонна яшчэ не ўстала, а ўжо каля Нароўлі светла, толькі над ракой белы туман, нібы вада кіпіць. Прыткнуты да берага, людзей чакаў маторны паром. На

Андрэй Федарэнка нарадзіўся ў 1964 годзе ў вёсцы Бярозавка Мазырскага раёна. Працуе ў штольціднёвай «Літаратура і мастацтва». Выдаў кнігі прозы «Гісторыя хваробы», «Смута», «Шчарбаты талер», «Афганская шкатулка», «Нічыё», «Мяжа». Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа.

іх Васілька. І стала маці абыякавая і пустая да ўсяго свету, са смерцю сына сышлі з яе маладыя сілы. Махновачка, паводле задумкі аўтара, адзіная ў аповесці крыніца святла, якая згасае, страціўшы магчымасць дарыць сваю мацярынскую любоў.

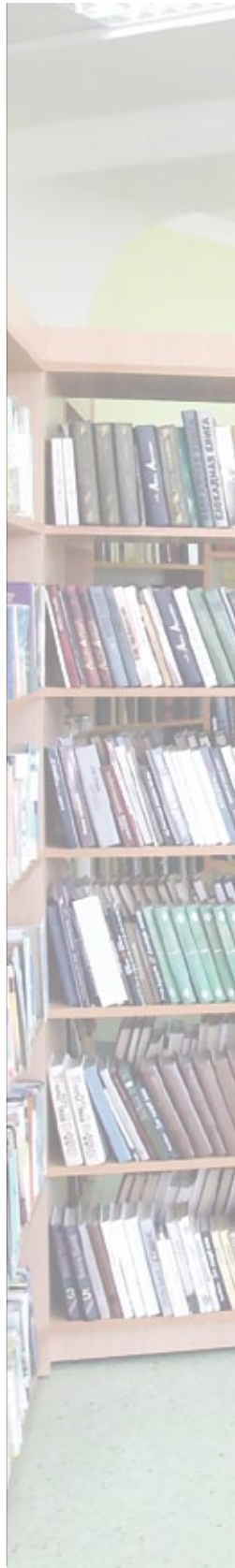
Цяжкое і беспрасветнае жыццё ў іншага героя – горкага п'яніцы Пятра-Кветкі: «*мясцовы прыгажунчык, які памылкова нарадзіўся ў сялянскай хаце*». І чаму, калі прыгожы чалавек, то абавязкова «*выпадкова*» нарадзіўся ў сялянскай хаце?.. Невыпадковая ў аўтара адна толькі непрыязнасць да жонкі Пятра Валі. Яна прыстасавалася, узяла верх над слабым мужам, дружна б'е яго з дочкамі і ў рэшце рэшт жывае са свету, апраўдваючы сябе: «*...выматаная дзецямі, старая, ён добры, асабліва да чужых, а яна паганая*». Не без яе дапамогі Пятро ператворыцца ў апошняга чалавека, пазбаўленага надзеі і сэнсу жыцця. А ў яго была мара – вывучыцца на машыніста цягніка, але побач з ім аказалася не тая жанчына. Шчаслівая і ўлюбёная здолее ўзвысіць мужчыну, зрабіць яго моцным і ўпэўненым, прасякнецца яго інтарэсамі. Нешчаслівая можа толькі помсціць, у яе адны папрокі і пагарда, таму і дом, і сям'я для Пятра стануць чужымі. Нават дочкі Пятра «*...ўдаліся ў Валю, пабралі і знешнасць – такія ж непрыгожыя, і ў душы – так жа ненавідзяць бацьку*».

Аўтарскі поспех, дэталёва-падказка – «*фарсістая сімптычная панама*», якую прывёз Пятро з войска, але і яна цяпер выцёрлася, як і ўсё яго няўдалае жыццё.

Яшчэ адзін герой – «турэмшчык» Грыгор Ігнатаў. «*...Пакуль яго аднагодкі служылі ў арміі, адсядзеў у турме за бойку год і паўтара месяца. Цяпер ён адчувае сябе заразным, адрынутым, гнаным – і саромеецца ўсяго да непрыстойнасці*».

На сенажаці калгаснікі-аднавяскоўцы «*Грыгора не заўважаюць, не звяртаюцца, не гавораць з ім, як бы і няма яго...*». Для іх ён чужынец, таму да яго такое насцярожанае стаўленне. З-за нябожчыка-бацькі, якога ў вёсцы лічылі ведзьмаком, недавер і апаслівасць землякоў перайшлі і на сына.

У людзей, якія прыехалі на Дзюкі Луг, аўтар прыкмячае адну характэрную асаблівасць – яны не прывыклі да вялікай вады Прыпяці. «*Усе яны баяцца вялікай вады,*

якая рухаецца, плыве, ва ўсіх на генетычным узроўні страх перад ёю...».

Але вось што дзіўна, Грыгор, сын мясцовага ведзьмака, умее добра плаваць, ён вылучаецца сярод сваіх, у яго – няма страху перад вадай. Чужак? Не – свой, ён можа рабіць тое, што ў землякоў не атрымліваецца.

На працягу сюжэта-жыцця Грыгор мяняецца, але перамены гэтыя ляжаць не ў рамках маральнага росту, усведамлення сваіх памылак, а наадварот, ідзе прымірэнне з абставінамі, зніжэнне і так яго невысокай духоўнай планкі. Тое, што раней у яго, неспрактываванага юнака, выклікала сорам і няёмкасць, праз гады стала паўсядзённасцю: «*Гэта быў ужо не зацюканы апостал часоў Дзікага Лугу. І знаку не засталася ад яго сарамлівасці... Ён даўно не чырванее – цяпер турма ў вёсках не рэдкасць; ступаецца толькі тады, калі на ветры прыкурвае, а так глядзіць адкрыта людзям у вочы... Цяпер ён не саромеўся свайго бацькі*».

«Удачлівы» Грыгор паспеў ужо другі раз адсядзець у турме, як і развесціся, і зноў ажаніўся з гарадскою. Але вось што характэрна: ён жыве ў старой бацькавай халупе, у якой нават няма драўлянай падлогі. «*Пры тым, што Грыша працаваў на лесаніліны і пры жаданні мог бы выпісаць любіва матэрыялы, ці хоць накрасці...*». У гэтага чалавека няма жадання ўладкаваць, абнавіць свой дом. Грыгор жыве адным днём, а як там далей будзе – яго не клапаціць. Магчыма, дзве ходкі ў турму для яго яшчэ не мяжа – даўно звыкў ён са сваім лёсам: чалавек да ўсяго прыстасоўваецца, нават да жыцця за кратамі на ўсім гатовым.

Зусім іншы брыгадзір Станіслаў Маслоўскі, якога «*... любілі, хоць крыху і пабойваліся – усё ж такі што ні кажы, а ён паляк. З іншага боку, прыемна, што ён хоць і паляк, а такі ж, як усе: есць, штаны носіць, гарэлку п'е*». У пісьменніка нейкія дзіўныя аргументы, якімі ён апелюе, спрабуючы гаварыць за герояў: «*Любому чалавеку, відаць, сорамна жыць не на радзіме*». І што такое ў яго маецца на ўвазе пад словам «паляк»?

На захадзе Беларусі жыве шмат палякаў-каталікоў. Гэта іх спрадвечная радзіма, іх зямля, яны шануюць сваю веру, звычай продкаў. І што тады здарылася з брыгадзірам

Маслоўскім, які ён паляк-іншародзец? Гэты «паляк» нарадзіўся і жыве не дзе-небудзь на чужыне, а на Палессі, выбіўся ў брыгадзіры, кіруе ў калгасе, ведае мясцовую мову, яго паважаюць аднавяскоўцы, ён можа забяспечыць іх працай, прабіць, дзе трэба, добрааплатны нарад. Не разумею, чаму яму сорамна жыць не на радзіме? Зноў не пераканаўча.

Ні галоўныя персанажы, ні народная маса не выклікаюць у мяне станоўчых эмоцый. Чаму? Паспрабую разабрацца ў сваіх адчуваннях. Я ўжо адзначала, што пачатак аповесці аптымістычны, як абуджэнне раніцы, якая нясе нейкія надзеі. Але чым больш акупаешся ў тэкст, тым больш унутры цябе расце супраціў і здзіўленне. З-за чаго такое брыдкае скажэнне тыпажу, вобразы, разбурэнне і тлен? І завяршэнне аповесці – запущэнне, спусташэнне сем’яў.

Ці мае на гэта права мастак? Думаю – так. Свабода бачання створанага і яго тлумачэнне на свой пісьменніцкі лад магчымае, і часта нават апраўданае, але і адказнае. Нам жа добра вядома, што амаль кожны пісьменнік у сваёй творчасці абапіраецца на блізкія яму тэмы і вобразы. Аднак іх выбар цалкам залежыць ад таленту і моцы мастацкай энергетыкі аўтара.

Дык ці варта, знаходзячыся ў стане дэпрэсіі духу, ператвараць благое ў яшчэ горшае, навіязваючы чытачам уласнае, як падаецца, скажонае ўспрыманне блізкага і роднага асяроддзя, населенага героямі-вырадкамі: п’яніцамі, дробнымі бытавымі зладзеямі, зайздроснікамі, нягоднікамі і проста брыдкімі, няшчаснымі людзьмі.

Няўжо гэта той самы сялянскі люд, носьбіт даўніх беларускіх традыцый, духоўнай культуры і мовы? Але з-за чаго прадстаўнікі гэтага народа такія цёмныя, неадукаваныя, інертныя і абьякавыя, заклапочаныя аднымі бытавымі прыземленымі праблемамі, так моцна прыбітыя жыццём?

Лаўлю сябе на думцы: мне не хацелася б жыць сярод гэтага люду – непрыгожай, помслівай Валі, зацоканага яе мужа п’яніцы Пятра, былога зэка Грыгора, які спраўна цягае ад сваёй першай жонкі, якая працуе ў райцэнтры на мясакамбінаце, «бяссплатнае мяса» (усё ж – крадзенае?!).

На побытавым узроўні героі «Дзікага Лугу» не злыя. Тая ж жонка лесніка Кулініча

(прыдумаў жа аўтар мянушку жанчыне, не вымавіць) Махновачка можа пашкадаваць дзевера Пятра, але жаль у яе чамусьці нейкі з мясцовым, дзікаватым каларытам.

А вось яшчэ адзін пасаж. Сумняваюся, што большасць жанчын пагодзіцца з аўтарскай рэмаркай. *«Ты пабач – солі пашкадавала! – Махновачцы, як любой жанчыне, прыемна было чуць, што ёсць горшыя за яе».*

Асабіста мне такое непрыемна. Таму раю аўтару на будучае: не ацэньвайце агулам усіх жанчын, іх шмат, і ўсе яны па-свойму індывідуальныя. Але ёсць у іх і агульнае – жанчыны нараджаюць і выхоўваюць дзяцей, уюць свае гнёзды. Іншая справа, як добра гэта ў іх атрымліваецца.

А вось і яшчэ адна рыса, паводле думкі аўтара, амаль «нацыянальная» – людзі крадуць. Крадуць па-дробнаму, але ж крадуць! Верагодна, гэта так, і права пісьменніка не лакараваць рэчаіснасць. *«Дык Маслоўскі ж крадзе ў калгасе», «я бы краў...»* – кажа п’яніца Пятро, але што ўкрадзеш з чыгункі, адны балты і гайкі.

Мне можна запярэчыць: а што, сёння не крадуць? Крадуць. І патрэбна выкрываць праблему ў мастацкім тэксце. Але я – пра іншае. У гэтай малой аб’ёмам аповесці такая моцная канцэнтрацыя дробных зладзюг, зайздроснікаў, няўдачнікаў, падману, п’янства, смерці і іншых грахоў, што іх з лішкам хапіла б на вялікі раман. Напрошваецца пытанне: ці не свядома аўтар так шчыльна насыціў тэрыторыю сваёй аповесці прымітыўнымі маргіналамі, каб дамагчыся ефекту аптычнага падману?

На прыкладах канкрэтных лёсаў мы ведаем, як усё складана і часам страшна ў нашым рэальным быцці. Але на тое і мастак-творца, якому дадзена шчасце не толькі адлюстраваць усе мязроты жыцця як яны **ёсць**, а, перш за ўсё, паказаць чытачу, якімі **павінны быць** ідэалы і як да іх імкнуцца.

Калі б не мая ўласная ўстаноўка – уважліва прачытаць «Дзікі Луг» і паспрабаваць зразумець, што ляжыць на паверхні, а што схавана паміж радкоў гэтага твора, то, паверце, гэтая аповесць мяне не зацікавіла б. Такое начынне не для маёй душы, бо я выбіраю сабе ў сябры толькі тыя кнігі, з аўтарамі якіх можна адкрыць для сябе но-

вья далячыні і гарызонты. Творы іншых пісьменнікаў напашняюць духоўнай сілай, верай у Айчыну, чытаючы якія хочацца жыць, працаваць. А чаму так усё дрэнна ў гэтай аповесці?

А Федарэнка ўвесь час хоча падкрэсліць, прымусіць чытача паверыць у чорную рэальнасць, і гэта яго свядомая знарочыстасць ўзмацняе жудасную карціну разбурэння колішняга сялянскага ўкладу жыцця. Можа ад таго яго літаратурныя героі жывуць па старой заведзёнцы – рукі памятаюць яшчэ цяжкую працу, не развучыліся касіць. У іх моцная генетычная памяць, але ўжо страчана ўнутраная сіла. Вось і штогадовыя паездкі на Дзікі Луг для іх як сустрэча з далёкім мінулым, дзе ўсе становяцца роўнымі, падпарадкаванымі агульнай справе.

Аўтар выкарыстоўвае ўсе мастацкія прыёмы, каб узмацніць кантраст, падкрэсліваючы забыццё і страту мясцовых звычаяў, народных абрадаў, якімі заўсёды жыла вёска.

Прыкладам таго служыць сцэна памінак па Пятру, калі выпадковы гарадскі чалавек, лектар, пачынае за памінальным сталом вучыць вясковых людзей:

«– Тры стравы: куцця, кісель, застудзіна... За жалобным сталом **усе павінны быць сумнымі, ніякіх абгавораў, жартаў. А вы – тост, – паглядзеў асуджальна на Грыгора. – Гаварыць трэба стрымана, ціхімі галасамі і толькі пра нябожчыка, – паглядзеў на гэты раз на Кулініча, – а не пра тых, з кім ён працаваў, не пра вянкі...»**

Ці не сам аўтар тут нудны лектар? Але такая дыдактыка і належныя павучанні зніжаюць мастацкую дакладнасць аповесці, нечакана выяўляючы на старонках аўтарскую бездапаможнасць. Як толькі пісьменнік не здолеў мастацкімі вобразамі і сродкамі данесці да чытача сваю задачу, пачынаюцца занадта прамыя тлумачэнні і каментарыі.

Не ведаю, ці адолее радавы чытач да канца гэтую тужлівую аповесць, засяроджаную на дэструктыўным жыцці вёскі ў не такім ужо і далёкім мінулым. Кожны з нас можа задацца пытаннямі: ці так усё было дрэнна? Гэта толькі ўласнае бачанне аўтара, які такім чынам хоча выявіць сацыяльныя язвы грамадства? Ці не перабольшвае пісьменнік

драму савецкай вёскі, яе заняпад, перацягваючы ўсё ў дзень сённяшні?

Але адказ, на мой погляд, відавочны – вяскоўцы, і асабліва старэйшае пакаленне, наўрад ці пагодзяцца з такім перакручаным малюнкам сельскага побыту, дзе ўсё прасякнута балючай дэпрэсіяй і заняпадам. Мне ж асабіста бачыцца ў аповесці выключна антыўтопія, якая не супадае ў часе, а галоўнае, з нацыянальнай самасвядомасцю і годнасцю беларуса. Думаю, што дамінантная рыса, пры дапамозе якой аўтар узмацняе разбурэнне беларускай вёскі, не так праблема народа, як праблема самога пісьменніка.

Цяжка да канца паверыць у такую гісторыю. Хоць і сапраўды, як гэта ні сумна, шмат у жыцці нашай вёскі круціцца вакол гарэлкі і п'янак, што зацягваюць людзей у жудасную варонку няшчасцяў. Аднак жа не ўсё так беспрасветна ў вясковым жыцці.

Мне могуць запыраць – менавіта такое ў аўтара бачанне свету, і яго трэба прымаць. У такім выпадку і я, як чытач, магу не пагадзіцца з такой «нацыянальнай непаўнавагасцю», якая прыніжае мой народ.

Для мяне «праўда паводле А. Федарэнкі» бачыцца абмежаванай яго творчым кругам, і наўрад ці яна можа прэтэндаваць на ісціну. Чаму ж гэтая «праўда» такая дробная і не падобная на праўду? Хто дапаможа мне адказаць на гэтыя няпростыя пытанні, бо яны датычаць не чыіхсьці асабістых амбіцый, а прэтэндуюць на большае – на вечныя пытанні «быць ці не быць» айчыннай літаратуры ў кантэксце нашай сучаснасці.

Магчыма, іншыя крытыкі не ва ўсім пагодзяцца са мной і прывядуць больш аргументаваныя довады па адлюстраванні сельскай рэчаіснасці як у нядаўнім мінулым, так і цяпер. Але ў адным хочацца быць упэўненай – у творчасці любога аўтара могуць быць не толькі ўзлёты і «зорныя хвіліны» перамог, але і няўдачы.

Мастацкі рэалізм сучаснай прозы павінен несці ў сабе хоць бы маленькі зарад пазітыву, надзеі, стварэння. А хто, як не пісьменнік, абавязаны служыць свайму народу прарочым і ўзнёслым Словам, выпрацоўваючы нацыянальны імунітэт супраць песімізму і змрочнай асуджанасці.

Ірына ШАТЫРОНАК,
член Саюза пісьменнікаў Беларусі,
г. Гродна